

Henryk Bogacki

"Theologie im Protest : die Kirche im Konflikt", Bernhard Häring, Salzburg 1971 : [recenzja]

Collectanea Theologica 42/1, 195-196

1972

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

RECENZJE

Bernhard HÄRING, *Theologie im Protest. Die Kirche im Konflikt*, Salzburg 1971, Otto Müller Verlag, s. 184.

Hasło odnowy Kościoła, słynne Janowe *aggiornamento*, postawione jako drogowskaz dla prac soboru, wyzwoliło dziwne a niespodziewane zjawiska. Kościół katolicki wydający się do niedawna monolitem, popadł w wewnętrzne konflikty, wstrząsające nlm dzięki nowoczesnym środkom przekazu silniej niż jakiegokolwiek burze w poprzednich wiekach. Teologia, dotąd potulna i zaleknlona, troskliwie bacząca na dyrektywy Św. Oficjum, wyemancypowała się i podniosła protest, przybierający niekiedy formy buntownicze, a nawet niszczycielskie. Całość zjawisk współczesnego życia kościelnego pozwala mówić wprost o rewolcie w Kościele. Ze wszystkich stron podnoszą się głosy protestu. Jedni przeciwstawiają się przemianom, które w ich mniemaniu w ogóle nie są potrzebne lub przynajmniej zbyt szybko postępują. Inni protestują w imię przyspieszenia procesów odnowy, narzekając na zbyt wolne tempo reform lub określając dotychczasowe wysiłki odnowy jako pozorne.

B. Häring, jeden z najgłośniejszych pionierów odnowy teologii i Kościoła, zajmuje się zjawiskiem protestu, którego nie można ani pochopnie potępić, ani trwożliwie przemilczać, gdyż przybiera charakter masowy i pochłania wiele energii. Istnieje potrzeba wykorzystania tego ruchu w właściwym kierunku. Zjawisko protestu w Kościele winno stać się przedmiotem badań nie tylko socjologii i psychologii, lecz także teologii. Przeszłość nie pozostawiła nam w tej dziedzinie gotowych recept do zastosowania. Książka wyrosła z zaangażowania autora w życie współczesnego Kościoła. Postawa Häringa spotyka się jednak z różnymi ocenami. Jedni uważają go za ostrożnego konserwatystę, inni widzą w nim niebezpiecznego progresistę.

Autor nie zajmuje się wprost zapalnymi punktami dzisiejszego Kościoła. W tej książce interesują go raczej podstawowe rozważania na temat zjawiska protestów i konfliktów w Kościele. W chrześcijaństwie stwierdza bowiem napięcie, a nawet pewną pozorną sprzeczność między rewolucyjnym ładunkiem Ewangelii a zakazem używania przemocy. Choć faktycznego wyzwolenia człowieka nie można oczekiwać po użyciu siły, jednak jakiś protest jest konieczny jako droga do prawdziwej wolności. Wypływa to po prostu z godności osoby ludzkiej i praw jej sumienia.

Sytuacja ta nieuchronnie wysuwa problem wzajemnego stosunku władzy nauczycielskiej Kościoła i sumienia ludzkiego. Häring traktuje ten delikatny problem bardzo ogólnie. Podkreśla możliwość i konieczność doskonalenia na wielu odcinkach orzeczeń urzędu nauczycielskiego, co wynika ze stanu pielgrzymowania, w jakim znajduje się cały lud Boży. Dziś stało się oczywiste, że dla wykonywania funkcji nauczycielskiej hierarchia potrzebuje pomocy nie tylko teologów, lecz także ze strony wiernych świeckich, którzy

wykazują szczególną kompetencję np. w problemach społecznych, gospodarczych, kulturowych, zawodowych itp. Zasada konieczności stałego reformowania Kościoła stosuje się także do nauczania kościelnego. Winno ono respektować prawa sumienia ludzkiego i nieść mu pomoc w rozwiązywaniu konfliktów. Trzeba jednocześnie pamiętać, że tylko takie sumienie jest prawdziwie żywe, które coraz bardziej uświadamia sobie potrzebę pogłębiania i oczyszczania.

Teologowie protestujący wobec zjawisk życia kościelnego muszą umieć znieść protest wysuwany pod ich adresem przez młode Kościoły trzeciego świata. Häring uznaje tę krytykę za szczególnie owocną dla odnowy teologii moralnej. Teologia jest bowiem nadal zbyt uwiślana w problematykę europejską, w dodatku — Europy wczorajszej. Obecnie winna uwzględnić różnorodność kulturową, aby rzeczywiście służyć Kościołowi powszechnemu.

Zasady wyłożone przez Häringa ułatwiają odróżnienie słusznego protestu od bezsensownego. Książka prawdopodobnie nie będzie podobać się ani radykalnym nowatorom, ani upartym konserwatystom. Jednakże podaje trafne kryteria, niezbędne dla orientacji w konfliktach dzisiejszego Kościoła.

Ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa

Johann REIKERSTORFER, *Offenbarer Ursprung. Eine Interpretation der Anthropologie Carl Werners*, Wien 1971, Verlag Herder, s. 157.

Zaciekawienie dziejami teologii XIX-wiecznej wydobło z zapomnienia postać teologa austriackiego C. Wernera (1821—1888), jednego z najwybitniejszych przedstawicieli szkoły A. Günthera¹. Zainteresowania teologiczne Wernera dotyczyły w głównej mierze zagadnień antropologicznych. Dostrzec można u niego wyraźną kontynuację i rozwijanie antropologii Günthera. W przeciwieństwie jednak do jego dualistycznych koncepcji, Werner podkreśla osobowość jedność człowieka oraz przedstawia człowieka jako syntezę, a nawet centrum wszystkich bytów stworzonych. Reikerstorfer umiejętnie wydobyl i przedstawił treść zawikłanych spekulacji Wernera, dzięki czemu wzbogacił naszą znajomość teologii ubiegłego wieku.

Ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa

P. FAYNEL, *L'Église*, Paris 1970, Desclée, 2 t., s. 288 + 248 (*Le Mystère Chrétien — Théologie Dogmatique*).

Od dawna występuje wielkie zapotrzebowanie na podręczniki teologii dogmatycznej uwzględniające dorobek nauk teologicznych ostatnich lat. Niestety potrzeby te nie są zaspokajane. Dotyczy to szczególnie eklezjologii. Corocznie w tej materii ukazuje się tysiące książek publicystycznoteologicznych oraz setki cennych naukowych studiów szczegółowych. Natomiast dotąd nie można wskazać podręcznika zasługującego na rekomendację.

Tym większe zainteresowanie wzbudza dwutomowa eklezjologia, wydana w serii podręcznikowej *Le Mystère Chrétien*. Dzieło podzielone jest na dwie części. Pierwsza (można ją nazwać historyczną) przedstawia „objawienie misterium Kościoła” (*La révélation du mystère de l'Église*, I 1—166). Druga, wypełniająca resztę dzieła, stanowi traktat dogmatyczny, prezentujący w systematycznym układzie całość nauki o Kościele (*Partie dogmatique: la théologie de l'Église*, I 167—288, II 1—248).

¹ Joseph Pritz, *Der Mensch als Mitte. Leben und Werk Carl Werners*, t. I: *Leben und Werk in geschichtlichem Zusammenhang*, Wien 1968, Verlag Herder, s. 492; por. *Collectanea Theologica* 40(1970) z. 1, 173—174.